

RAČUNARSKE MREŽE/ INTERNET KOMUNIKACIJE

Lekcija1: Uvod

leto 2019/2020

Prof. dr Branimir M. Trenkić

Visoka škola elektrotehnike i računarstva
strukovnih studija

O meni....

❑ **Branimir M. Trenkić**

❑ Doktor tehničkih nauka, oblast – računarske i telekomunikacione mreže

❑ Profesor strukovnih studija

❑ Kabinet 511, e-mail: btrenkic@viser.edu.rs

– Molim da subject- linija Vašeg e-mail-a počinje sa kodom kursa (RM19 ili IK19)

O kursu....

- Obim: **3 + 2**
- Termini:
  - *Predavanja: utorak*   *10:15 – 13:00 (GSD)*
    - NRT, IS(EPO)
  - *Predavanja: petak*   *12:15 – 15:00 (GSD)*
    - RT, ELITE
- Vodi se evidencija o prisutnosti na predavanjima
- Raspored vežbi – naknadno na sajtu Škole

LITERATURA

- Predavanja i vežbe u e-obliku:
  - <http://www.viser.edu.rs/predmeti>
  - Moodle sistem za učenje na daljinu

- Andrew S. Tanenbaum, “**Computer Networks**”, **Fifth Edition**, Prentice Hall, ISBN 0-13-212695-8
- Behrouz A. Forouzan, “**TCP/IP Protocol Suite**”, **Fourth Edition**, McGraw-Hill, ISBN 0-07-337604-3

NAČIN OCENJIVANJA

- Polaganje ispita:
- ***Predispitne obaveze***
  - *Testovi*
  - *Aktivnost na predavanjima*
  - *Praktični deo – vežbe (obavezni deo! ≥ 18 poena)*
- ***Ispit u ispitnom roku***
  - *Završni test*
  - Uslov:- položen praktični deo (odbranjene vežbe)

NAČIN OCENJIVANJA

- *Teorijski deo* (***maksimalno 70 poena***)
  - *Testovi* (***maksimalno 10 poena***)
  - *Aktivnost na predavanjima* (***maksimalno 8 poena***)
  - *Završni test (ispit)* – ***maksimalno 52 poena***
- *Praktični deo - vežbe* (***maksimalno 30 poena***)
- ***Uslov za položen ispit je 51 poen!***

UVOD

- Ključna **tehnologija 20. veka** – prikupljanje, obrada i distribucija informacija
  - Instalacija globalne telefonske mreže
  - Pronalazak radija i televizije
  - Rođenje i bez presedana rast računarske industrije
  - Lansiranje komunikacionih satelita
  - Internet
- 21. vek – konvergencija ovih oblasti

UVOD

- **Računarska industrija**

- Spektakularni napredak u kratkom periodu
- Centralizovani računarski sistemi
  - Koncept “Računarskog centra”
- Jedan računar zadovoljava sve računarske potrebe jedne organizacije

- **Spajanje računara i komunikacije**

- Stari model zamenjen je novim
- Računarski sistem – distribuiran
- Komunikacije – skup autonomnih računara koji su međusobno povezani

UVOD

- “***Računarska mreža***” – skup autonomnih računara koji su međusobno povezani
- Dva računara su međusobno povezana ako su u stanju da razmenjuju informacije
- **Računarska mreža vs. Distribuirani računarski sistem**
- **Ključna razlika** – kako ih korisnik vidi
- **Distribuirani sistem:**
  - Koherentni sistem – jedan model ili paradigma
  - Softverski sloj na vrhu umreženih računara
  - Primer WWW sistem

UVOD

- **Računarska mreža:**
  - Nema koherentnosti, nema jedinstvenog modela
  - Korisnik je izložen fizičkim elementima sa svim svojim različitostima

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Komunikacija - *razmena informacija*
  - Lokalna komunikacija
    - Konverzacija **dve osobe** “**licem u lice**” primer je lokalne komunikacije
  - Daljinska komunikacija
    - Pojam **telekomunikacije** (koji uključuje: telefoniju, telegrafiju i televiziju) znači daljinsku, odnosno ***komunikaciju na daljinu***

Opšti Komunikacioni model

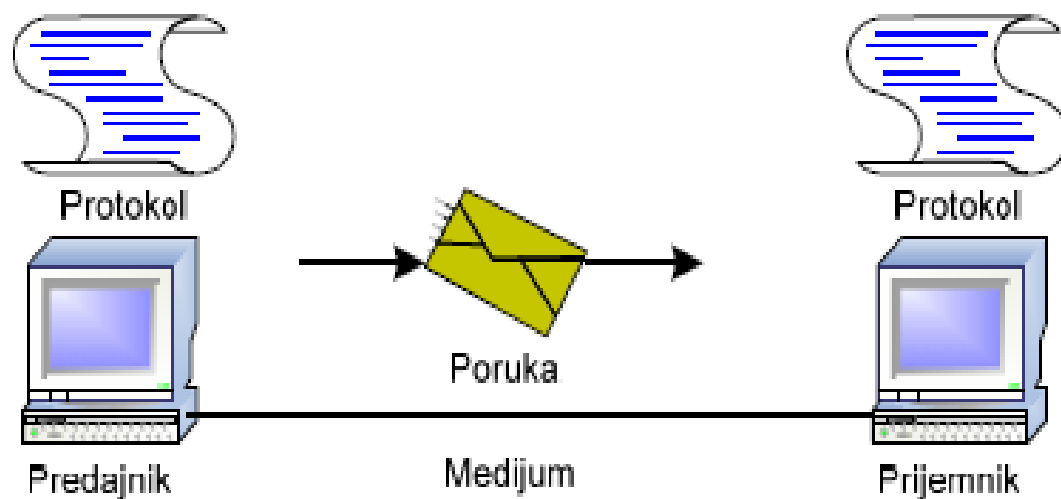

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Uokvireni deo sa predhodne slike predstavlja ***tehnološki zavisan deo modela*** – ***komunikacioni sistem***
- ***Šta ga čini?***
  - **Komunikacioni sistem** - sistem koji čini neka specifična ***kombinacija hardvera i softvera***
- ***Čemu služi?***
  - Osnovne **karakteristike komunikaciong sistema** za prenos podataka

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Svaki komunikacioni sistem sadrži sledećih *pet komponenti*:

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Komponente komunikacionog sistema
- Poruka Poruka sadrži podatke (informaciju) koji se razmenjuju. Na primer, sadrži tekst, brojeve, slike, zvuk, video ili neku njihovu kombinaciju
- Predajnik (ili *transmitter*). Predajnik je **uređaj** koji šalje poruku. To može biti računar, telefonski aparat, video kamera i slično
- Prijemnik (ili *receiver*). Prijemnik je **uređaj** koji prima poruku. To može biti računar, telefonski aparat, TV aparat i slično

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Komponente komunikacionog sistema
- Medijum Prenosni medijum je fizička putanja duž koje se poruka prenosi *od predajnika do prijemnika*
- To može biti:
  - kabl sa upredenim provodnicima,
  - koaksijalni kabl,
  - optički kabl ili
  - radio talasi

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Komponente komunikacionog sistema
- **Protokol** Protokol je *skup pravila* koja regulišu razmenu podataka
- Predstavlja "sporazum" ili "dogovor" između uređaja koji komuniciraju (odnosno, između učesnika u komunikaciji)
- Bez protokola, dva uređaja se mogu povezati, ali **ne mogu komunicirati**
  - Kao što osobu koja govori srpski, može da čuje ali ne i da razume osobu koja govori samo japanski

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Osnovna **načela** koja čine suštinu **komunikacionog sistema** za prenos podataka su:
  - *Pouzdanost prenosa*
  - *Preciznost isporuke*
  - *Pravovremenost isporuke*

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

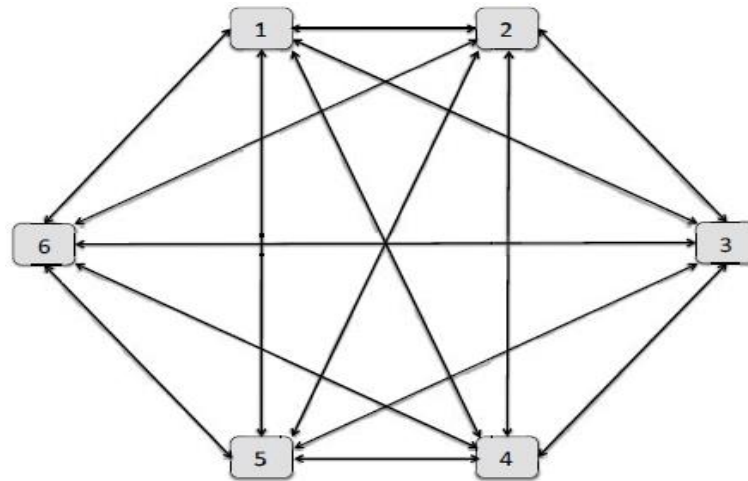
- Osnovna **načela komunikacionog sistema** za prenos podataka su:
  - **Pouzdanost**. Komunikacioni sistem mora da isporuči podatke **bez greške**, u tačno onom obliku u kojem su poslati. **Podaci** koji su **izmenjeni u prenosu**, *a nisu korigovani* na prijemu **su beskorisni!**
  - **Preciznost isporuke**. Komunikacioni sistem mora da isporuči podatke **na tačno odredište**. Podatke mora da primi uređaj (korisnik) kome su oni **namenjeni** i samo taj uređaj (korisnik)

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Osnovna **svojstva komunikacionog sistema** za prenos podataka su:
  - **Pravovremenost**. Komunikacioni sistem mora da isporuči podatke **na vreme**. Podaci koji nisu isporučeni na vreme su beskorisni. U slučaju **video, audio i govornih komunikacija**, pravovremena isporuka znači sposobnost sistema da ***prenese podatke tempom kako se oni generišu***, sa **očuvanim redosledom** i bez **značajnog kašnjenja**. Ovakva vrsta prenosa se naziva ***prenosom u realnom vremenu***

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

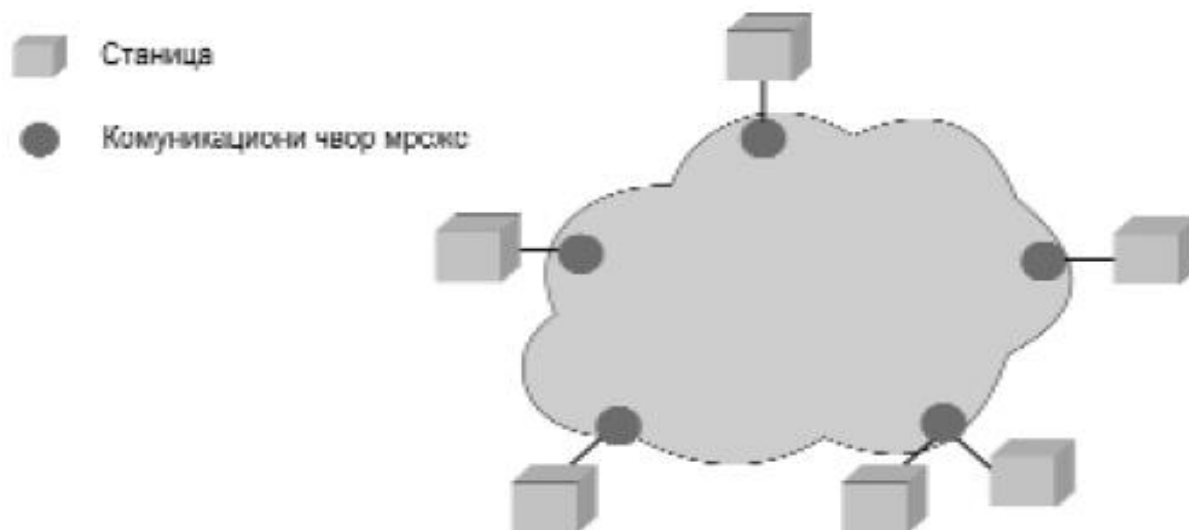
- U realnosti – ovakav način komunikacije je previše nepraktičan

- Ako su **uređaji** vrlo **udaljeni** – nepraktično je dodeljivati posebni prenosni medijum između njih
  - Uparivanja prijemnik-predajnik se menjaju u vremenu
- Izloženi komunikacioni sistem je previše uprošćen

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Rešenje je računarska (komunikaciona) mreža
  - Može povezati udaljene uređaje
  - Može povezati bliske uređaje
  - Dodatna načela: *(I) deljenje resursa i (II) proširljivost*

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Računarska mreža
- **Računarska mreža** je **skup uređaja** (često se kaže i mrežnih čvorova ili samo čvorova) **povezanih prenosnim linijama** (linkovima)
- **Čvor** može biti računar, štampač ili bilo koji drugi **uređaj koji je u stanju da šalje i/ili prima podatke** koje generišu drugi čvorovi mreže
- **Prenosne linije** koje povezuju čvore u mrežu, često se nazivaju **komunikacionim kanalima**

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Performanse, pouzdanost i sigurnost računarskih mreža
- Računarska mreža mora da zadovolji brojne kriterijume da bi bila efikasna
- Najvažniji **kriterijumi** na bazi kojih se **ocenjuje efikasnost rada** jedne računarske mreže:
  - performansi rada,
  - raspoloživosti i
  - bezbednost (sigurnosti)

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Performanse
- Performanse mreže se mogu ***meriti na različite načine*** - dve često korišćene performansne mere su:
  - (A) ***vreme prenosa*** i (B) ***vreme odziva***
- Vreme prenosa je vreme potrebno da poruka pređe put ***od predajnika do prijemnika***
- Vreme odziva je vremenski interval između slanja zahteva i dobijanja zahtevanih podatka

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Performanse
- Performanse mreže zavise od brojnih faktora:
- **Broj korisnika**
  - Mreža se **projektuje** sa pretpostavkom o **prosečnom broju korisnika** koji će komunicirati u isto vreme
  - U periodima **vršnog saobraćaja**, stvarni broj korisnika može premašiti očekivani broj, što ima za posledicu **pad performansi** (duže vreme odziva). **Ponašanje mreže** pri **povećanom opterećenju** predstavlja jednu od mera njenih performansi

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Performanse
- Performanse mreže **zavise od** brojnih faktora:
- **Tip prenosnog medijuma**
  - Medijum ograničava **brzinu prenosa podataka**
  - Tendencija je korišćenje sve bržih i bržih prenosnih medijuma (npr. **optički kabl**). Medijum koji može da prenosi podatke brzinom od **100 megabita** u sekundi (Mbps) je **10 puta moćniji** od medijuma koji prenosi podatke brzinom od **10 Mbps**
  - Međutim, brzina prenosa ne može da raste u nedogled (brzina svetlosti postavlja krajnju granicu)

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Performanse
- Performanse mreže zavise od brojnih faktora:
- **Hardver**
  - Performanse hardvera koji se koristi u mreži utiče kako na brzinu tako i na kapacitet mreže
  - Brži računari sa većim memorijom obezbeđuju bolje performanse

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Performanse
- Performanse mreže **zavise od** brojnih faktora:
- **Softver**
- Softver koji se koristi za obradu podatak na stranama **predajnika** i **prijemnika** kao i u **među-čvorovima** ima uticaj na performanse mreže
- **Prenos poruke** od jednog do drugog čvora u mreži **zahteva intenzivnu obradu podataka**:
  - podaci koje **predajnik šalje** moraju se **konvertovati u signal** koji se može preneti kroz prenosni medijum;
  - **dodatna obrada** je neophodna da bi se osigurala **isporuka poruke bez grešaka** i
  - **pronašla optimalna putanja** kroz mrežu do odredišnog čvora

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Performanse
- Performanse mreže zavise od brojnih faktora:
- Softver
  - Na **prijemnoj strani** - primljeni signali se moraju konvertovati u oblik koji prijemnik može da koristi
  - Softver koji obezbeđuje sve ove funkcije može imati uticaja na brzinu i pouzdanost mreže
  - Dobro projektovan softver može ubrzati ceo proces i učiniti da prenos bude efikasniji

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Raspoloživost
- **Mere raspoloživosti** mreže su:
- **Učestalost otkaza**. Sve mreže povremeno otkazuju. Međutim, mreža kod koje su otkazi česti nije od velike koristi korisniku
- **Vreme oporavka mreže nakon otkaza**. Koliko je vremena potrebno da se nakon otkaza uspostavi normalan rad mreže
  - Mreže koje se mogu **brže popraviti** su vrednije od onih koje tu osobinu nemaju

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Raspoloživost
- **Mere pouzdanosti** mreže su:
- ***Zaštita od katastrofa***. Mreža mora biti zaštićena od katastrofalnih događaja, kao što je požar, zemljotres ili **krađa**

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Bezbednost
- ***Neovlašćeni pristup***. Da bi mreža bila upotrebljiva, osetljivi podaci moraju biti zaštićeni od neovlašćenog korišćenja. Postoji više nivoa zaštite.
  - Autentifikacija/Autorizacija
    - Putem korisničkog imena i lozinke je primer niskog nivoa zaštite
    - Kontrola pristupa
  - Šifrovanje (kriptovanje) podataka predstavlja viši nivo zaštite. Šifrovanje podrazumeva sistematsku modifikaciju podataka na način da oni postanu nerazumljivi za svakog korisnika koji neovlašćeno dođe u njihov posed

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

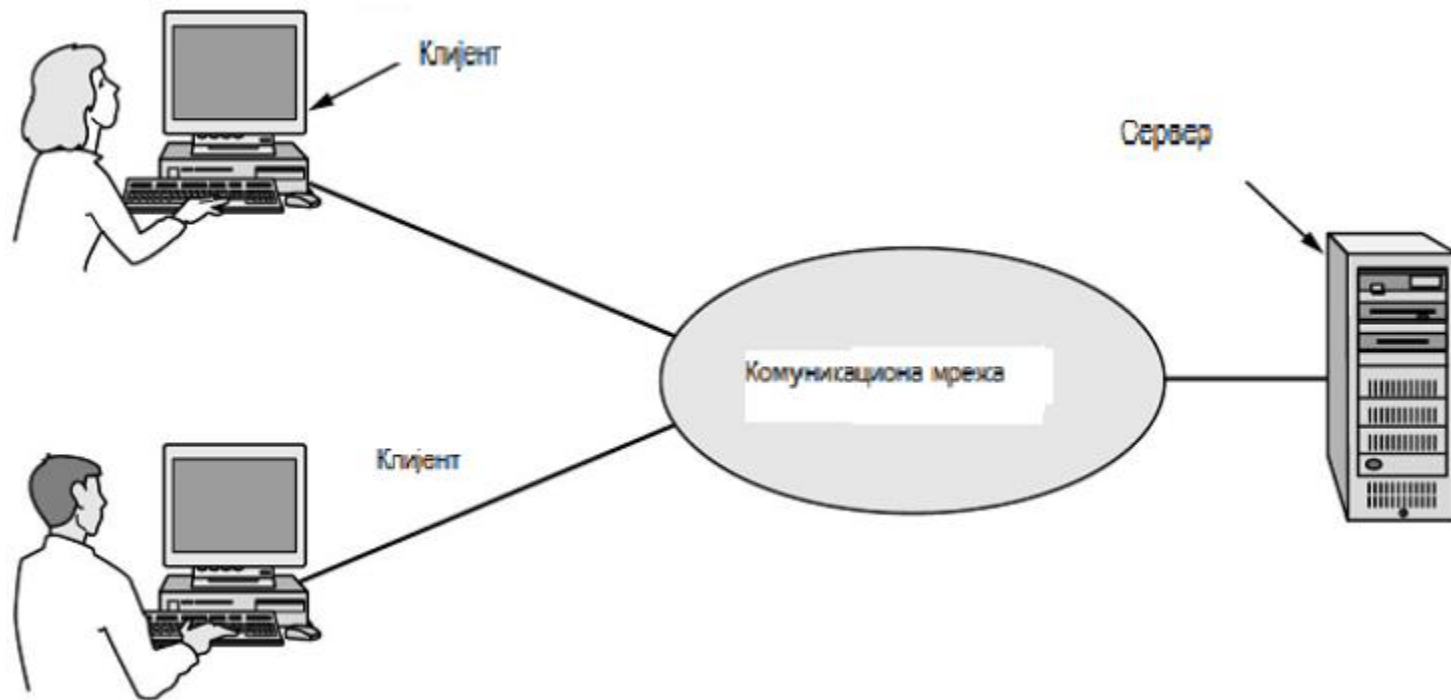
- Bezbednost
- **Virusi**. Savremene mreže su dostupne mnogim korisnicima, pa i onim **zlonamernim** čiji je cilj da putem mreže nanesu štetu drugim korisnicima ili samom sistemu
  - **Računarski virus** je program, ubačen u sistem od strane **zlonamernog korisnika**, koji je u stanju da bez znanja drugih korisnika **ošteti sistem**
  - Zaštita mreže od virusa zahteva primenu hardvera i softvera posebno projektovanih za tu namenu

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Načini korišćenja računarskih mreža
- Dva modela:
- *Klijent-server model*
- *Peer-to-peer model*

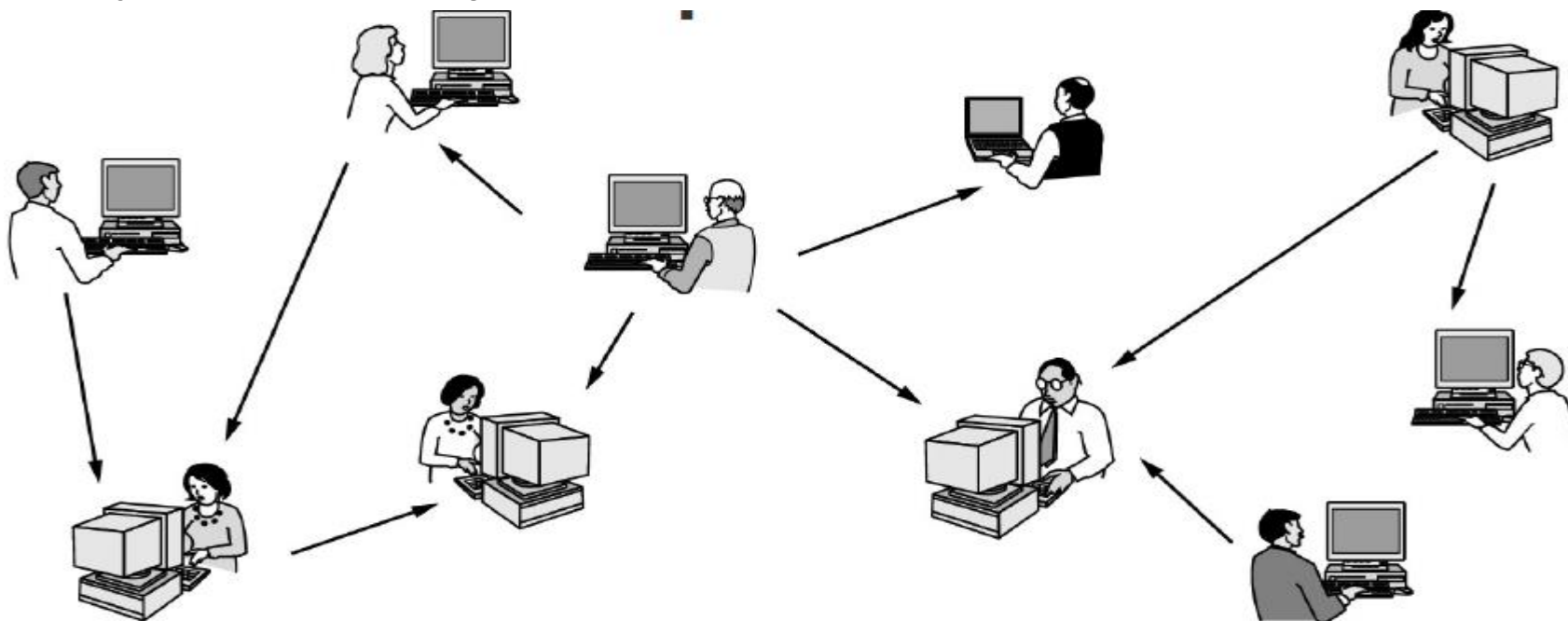
Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- [Načini korišćenja računarskih mreža](#)
- *Klijent-server model*

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- [Načini korišćenja računarskih mreža](#)
- *Peer-to-peer model (P2P)*
- Povezivanje ravnopravnih korisnika – ne postoji podela na klijente i servere

Prenos podataka -Osnovni pojmovi

- Oblasti primene računarskih mreža
- U kratkom vremenskom periodu od kada su aktuelne
  - računarske mreže su postale nezamenljive u poslovanju, industriji i zabavi
  - *Marketing i trgovina*
  - *Finansijski servisi*
  - *Proizvodnja*
  - *Elektronska pošta*
  - *Informacioni servisi*
  - *Elektronsko poslovanje*
  - *Telekonferencije*

Protokoli i standardi

- Protokoli
- U računarskim mrežama, **komunikacija** se uspostavlja **između entiteta** iz različitih **sistema**
- Entitet je bilo šta što može da šalje i prima informacije
  - *Aplikacioni program, softver za elektronsku poštu,* Internet serveri i *pretraživač*
- Sistem je fizički objekat koji sadrži jedan ili više entiteta
  - Računar ili terminal

Protokoli i standardi

- Protokoli
- Da bi se komunikacija ostvarila - entiteti moraju biti saglasni oko toga:
  - **Koja** vrsta podataka (*u kojoj formi*) se razmenjuje u komunikaciji,
  - **Kako** se obavlja razmena i
  - **Kada** se komunikacija dešava
- Drugim rečima, neophodno je da se ponašaju **shodno istom protokolu**

Protokoli i standardi

- Protokoli
- **Definicija**.- Protokol je skup pravila (konvencija) koja regulišu sve aspekte razmene podataka
- Ključni elementi protokola su:
  - **Sintaksa** se odnosi na **strukturu ili format podataka** koji se razmenjuju, odnosno **poredak** u kome su oni prezentovani u okviru poruke
    - Npr. neki protokol je definisan tako da **prvih osam bita** mora da sadrže **adresu predajnika**, drugih osam **adresu prijemnika**, a da **preostali bitovi** sadrže **korisničke podatke**

Protokoli i standardi

- Protokoli
- Ključni elementi protokola su:
  - **Semantika** se odnosi na **značenje** svake **sekcije (polja)** **bitova u poruci**
    - **kako se** pojedine konkretne vrednosti bitova u sekciji **interpretiraju** i
    - **koje akcije** se preduzimaju zavisno od interpretacije
    - **Na primer**, da li adresa sadržana u primljenoj poruci označava **konačno odredište** ili ukazuje na **putanju** po kojoj poruku treba proslediti dalje ka konačnom odredištu

Protokoli i standardi

- Protokoli
- Ključni elementi protokola su:
  - Tajming definiše (I) **kada** podaci mogu da se šalju i (II) **kojom brzinom** mogu da se šalju
    - Na primer, ako predajnik **generiše** podatke **brzinom** od **100 Mbps**, a prijemnik je u stanju da **obradi** podatke **brzinom** od **1 Mbps**, potreban je neki način za međusobno usaglašavanje kako podaci ne bi bili izgubljeni

Protokoli i standardi

- Standardi
- Standard je sveobuhvatna specifikacija koja definiše model za razvoj nekog proizvoda
- Omogućava da proizvodi različitih proizvođača mogu zajedno da rade (međusobno povežu) - *interoperabilnost*
- Standardi su od ključne važnosti za:
  - Stvaranje i razvoj *otvorenog tržišta* i
  - *Konkurenciju* između proizvođača opreme

Protokoli i standardi

- Standardi
- ***Vlasnički*** standardi – zatvorenog tipa
- ***Otvoreni*** standardi
- ***De jure*** i ***De facto*** standardi

Protokoli i standardi

- Standardi
- **De jure standard** je standard sa **pravnog gledišta**, odnosno standard koji je *kroz formalnu proceduru* objavila ili odobrila neka ***zvanična organizacija za standarde***
  - TCP/IP familija protokola
- **De facto standard** je onaj koje nije zvanično priznat od strane nadležnih organizacija, već je *kroz primenu postao* toliko ***široko prihvaćen*** da praktično nema konkurenciju
  - MS Windows – proizvod jedne kompanije

Protokoli i standardi

- Standardi
- Zatvoren (vlasnički) standard je onaj koji je definisao neki ***proizvođač*** sa ciljem da bude ***osnova za razvoj*** njihovih ***novih proizvoda***
  - Kompanija ima ***potpuno vlasništvo*** i kontrolu nad svojim standardom
  - Ovi standardi su zatvoreni zato što ***onemogućavaju*** (zatvaraju) ***komunikaciju sa uređajima drugih proizvođača***
  - “Šuma” standarda - fragmentacija tržišta

Protokoli i standardi

- Standardi
- Otvoreni standard po pravilu formuliše **grupa zainteresovanih proizvođača** ili neki **neformalni komitet**
  - Otvoreni standardi su ***javno dostupni*** sa razlogom da doprinesu popularizaciji i bržem usvajanju novih tehnologija
  - Zovu se otvoreni, zato što otvaraju ***mogućnost za međuoperativnost i komunikaciju između različitih sistema***

Protokoli i standardi

- [Standardizazione organizacije](#)
- Standardi se razvijaju kooperacijom različitih organizacija:
- ***Komiteti za formiranje standarda***
  - *ISO, ITU-T, ANSI, IEEE, W3C, OMA,.....*
- ***Forumi***
  - *Frame Relay Forum, ATM Forum, UPnP Forum,...*
- ***Državna regulatorna tela***
  - *FCC - Federal Communications Commission US*

Protokoli i standardi

- Standardi
- Razlog postojanja vlasničkih standarda
- Želja svake kompanije je da razvije vlasnički standard koji bi ***vremenom postao de facto standard***
- Vodeća uloga na tržištu

Umrežavanje (*networking*)

- *Fizička arhitektura mreže*
- **Računarska mreža** = (*čine*)
  - *Čvorišta* (radne stanice)
  - *Komunikacione linije*
- **Fizička arhitektura (konfiguracija) mreže**
  1. Konfiguracija komunikacionih linija
  2. Topologija mreže

Mrežne konfiguracije

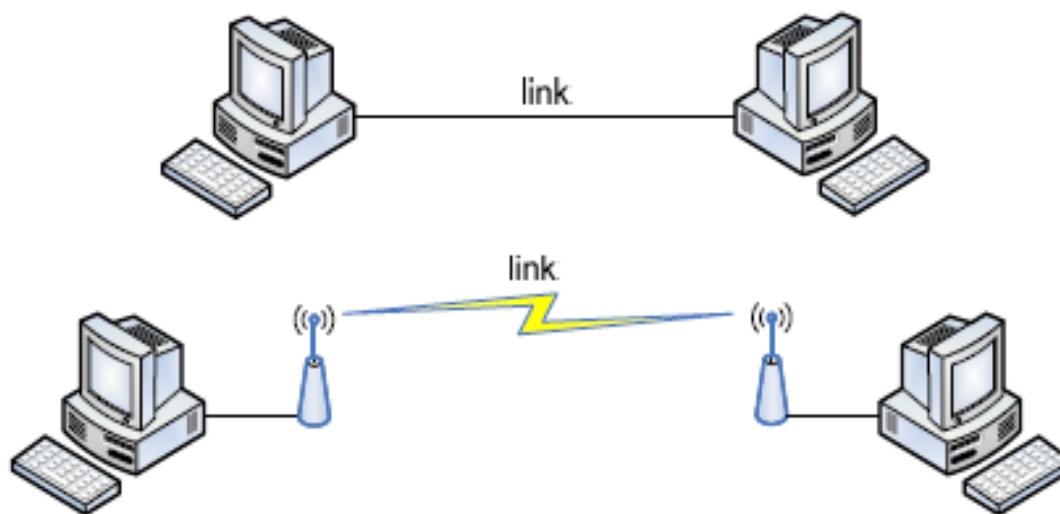
- Konfiguracija komunikacione linije
- **Konfiguracija** komunikacione linije se odnosi na način kako su dve ili više ***stanica povezane na link***
- ***Link*** (veza) je fizički komunikacioni put za prenos podataka između susednih stanica
- Da bi komunikacija bila moguća, stanice moraju biti na isti način i u isto vreme povezane na isti link
- Postoje **dve** linijske **konfiguracije**: tačka-tačka (***point-to-point***) i ***multipoint***

Mrežne konfiguracije

- Konfiguracija komunikacione linije
- **Konfiguracija tipa tačka-tačka** (*point-to-point*) - **dve stanice** u mreži povezane zasebnim linkom
- Kod većine *point-to-point* konfiguracija za povezivanje krajnjih uređaja koristi se **kabl**, ali i druge opcije, kao što su **mikro(radio)talasi** ili **satelitski linkovi**

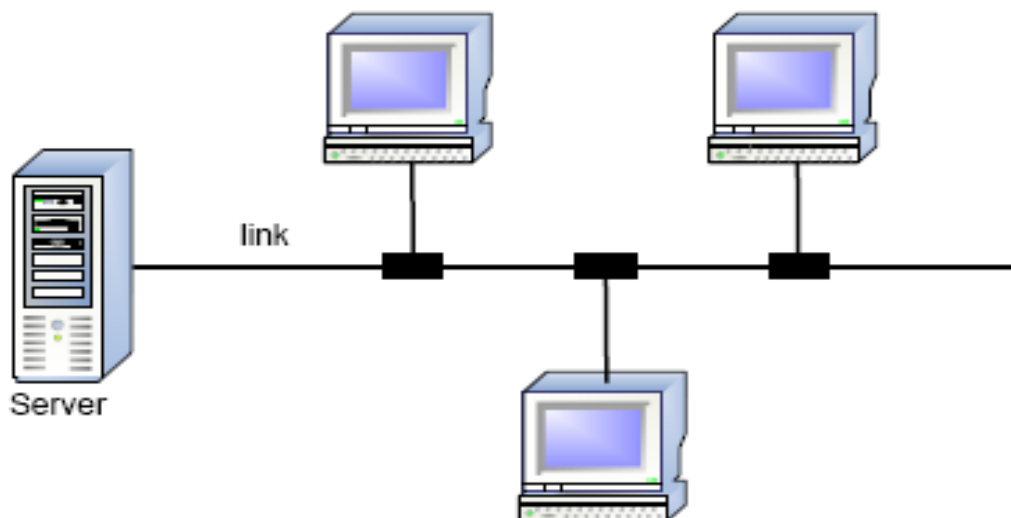
Mrežne konfiguracije

- Konfiguracija komunikacione linije
- **Konfiguracija tipa tačka-tačka**

Mrežne konfiguracije

- Konfiguracija komunikacione linije
- **Multipoint** - Linijska konfiguracija tipa *multipoint* je komunikaciona veza u kojoj je više stanica priključeno na isti link

Mrežne konfiguracije

- Konfiguracija komunikacione linije
- **Multipoint –**
- *Komunikacioni kapacitet* linka je **razdeljen**, bilo ***u prostoru ili u vremenu***
- Ako **više stanica u isto vreme** mogu da koriste link radi slanja svojih podataka, radi se o **prostornoj podeli**
- Ako **stanica mora da čeka** da bi dobili ekskluzivno pravo korišćenja linka, radi se o **vremenskoj podeli** (*timesharing*)

Mrežne konfiguracije

- Topologija mreže
- **Način** kako su čvorovi mreže raspoređeni i povezani, bilo (I) prostorno bilo (II) logički
- Grafička reprezentacija *fizičkog izgleda* mreže, t.j. međusobnog odnosa svih **linkova** i povezanih **stanica** (čvorova)
- Pet osnovnih mrežnih topologija su: *potpuno povezana mreža* (*mesh*), *magistrala* (*bus*) i *prsten* (*ring*), *zvezda* (*star*), *stablo* (*tree*)

Mrežne konfiguracije

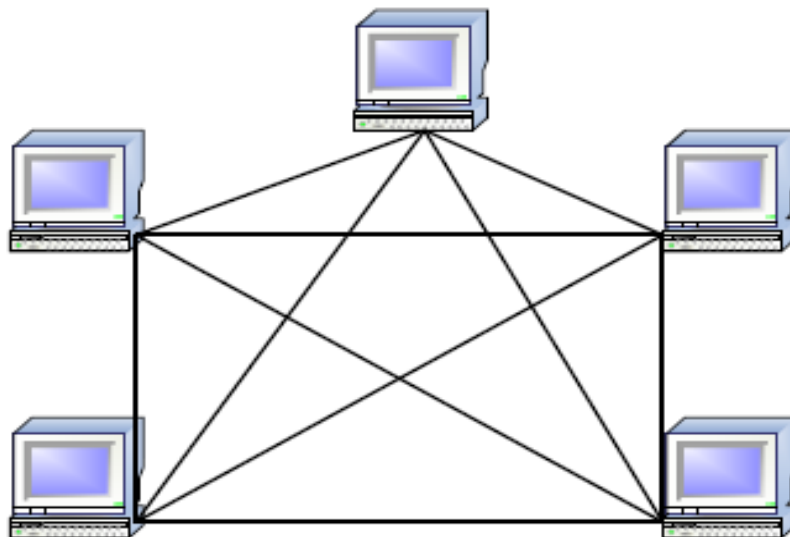
- Topologija mreže
- **Izbor topologije** mreže zavisi od relativnog odnosa čvorova povezanih istim linkom
- **Dva odnosa** su moguća:
- peer-to-peer, u kome svi uređaji **ravnopravno** dele mrežne resurse i
- master-slave (hijerarhijski), u kome **jedan uređaj** (primarni) **upravlja** saobraćajem, a ostali koriste njegove usluge da bi preneli svoje podatke

Mrežne konfiguracije

- Topologija mreže
- **peer-to-peer** odnos
  - Potpuno povezana mreža i
  - Prsten
- **master-slave (hijerarhijski)** odnos
  - Zvezda i
  - Stablo
- ***Magistrala*** je podjednako dobra za oba odnosa

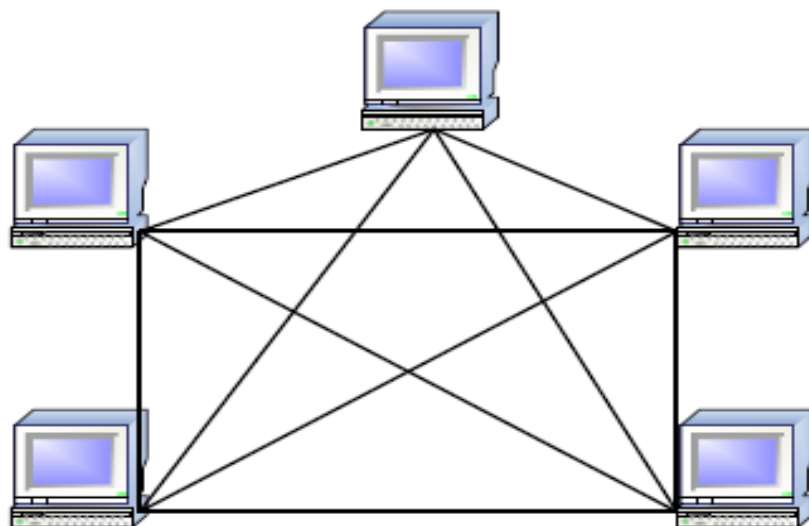
Mrežne konfiguracije

- Potpuno povezana mreža (*mesh*)
- Svaka stanica je *namenskim* *poin-to-point* linkom povezana *sa svakom drugom* stanicom u mreži
  - Pojam *namenski* znači da link prenosi podatke samo između dve stanice koja povezuje

Mrežne konfiguracije

- Potpuno povezana mreža (*mesh*)

- Potpuno povezana mreža n čvorova ima $n(n-1)/2$ fizičkih linkova
- Svaki čvor mora imati $n-1$ ulazno-izlaznih (I/O) portova za povezivanja sa isto toliko linkova

Mrežne konfiguracije

- Potpuno povezana mreža (*mesh*)
- Prednosti:
- Namenski linkovi garantuju da **veza prenosi samo “svoje” podatke**. Na taj način su **eliminisani problemi** koji se mogu javiti usled **deobe linka** između više stanica
- Mreža je **robustna** (u stanju da **dobro funkcioniše u nepredviđenim situacijama**). Ako neki link otkáže, to ne znači da je otkazao i ceo sistem

Mrežne konfiguracije

- Potpuno povezana mreža (*mesh*)
- Prednosti:
- Namenski linkovi obezbeđuju ***privatnost i sigurnost komunikacije***
  - Svaka poruka se prenosi duž namenskog linka i zato je dostupna samo onom korisniku kome je namenjena: fizičke granice sprečavaju druge korisnike da dođu u njen posed
- Olakšana **identifikacija i izolacija kvara**. Ako neki link otkaže, saobraćaj se može preusmeriti na ispravne linkova

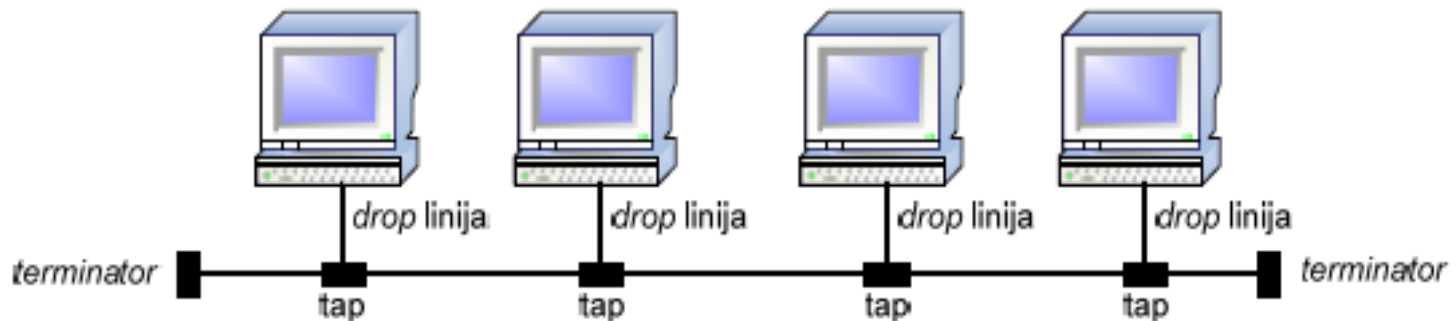
Mrežne konfiguracije

- Potpuno povezana mreža (*mesh*)
- Nedostatak:
- Glavni nedostatak potpuno povezane mreže je **izuzetno veliki broj kablova i I/O portova**
  - Pored visoke cene,
  - To otežava instalaciju i
  - Eventualnu kasniju rekonfiguracija mreže
- Iz tog razloga, potpuno povezane mreže se **retko koriste u praksi**

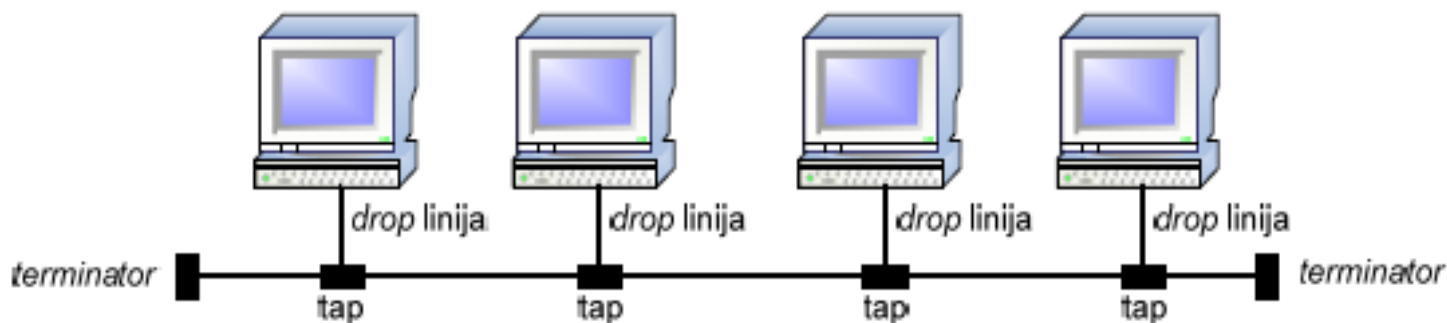
Mrežne konfiguracije

- Magistrala (*bus*)
- Prethodna mrežna topologija koristi *point-to-point* linkove - magistrala je zasnovana na **jednom multipoint linku** na koji su priključeni svi čvorovi
- Čvorovi se povezuju na *multipoint* link pomoću tzv. ***T-konektora*** (ili *tap-a*) koji spaja ***drop link*** (vezan za čvor) i ***magistralni kabl***

Mrežne konfiguracije

- Magistrala (*bus*)
- Krajevi magistralnog kabla završeni su specijalnim završnim konektorima (***terminatori***) koji eliminišu refleksiju signala

Zbog slabljenja signala prilikom prenosa kroz kabl, postoji ograničenje u pogledu **maksimalne dužine magistralnog kabla** i **minimalnog rastojanja između T-konektora**

Mrežne konfiguracije

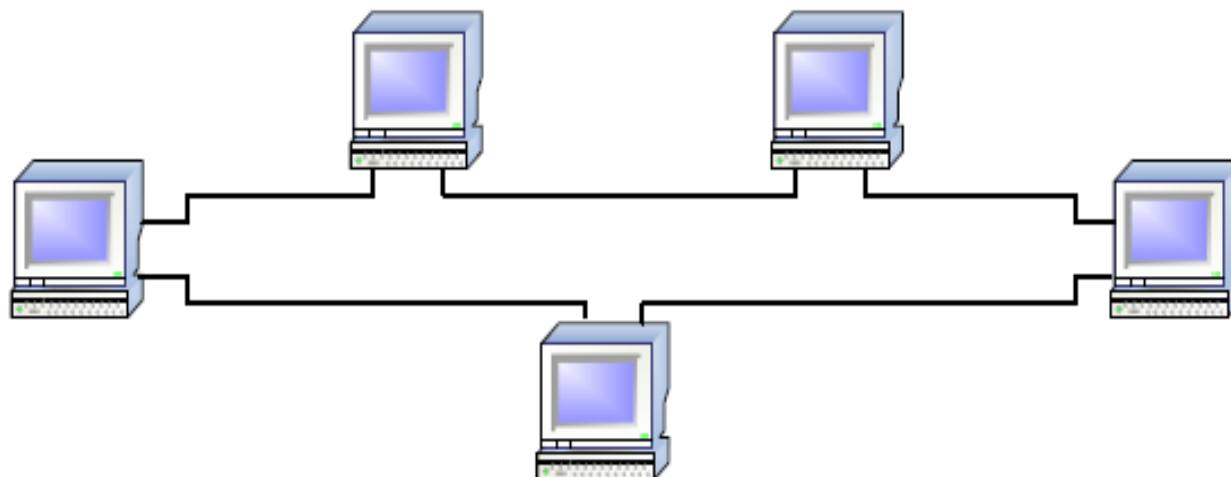
- Magistrala (*bus*)
- Glavna prednost magistrale je jednostavna instalacija
  - Magistralni kabl se može postaviti po obodu neke prostorije, a svaki računar *drop* linijom povezati na najbliži *tap*
- Nedostaci magistrale su otežana **rekonfiguracija** i **izolacija kvara**

Mrežne konfiguracije

- Magistrala (*bus*)
- Magistrala se obično projektuje tako da bude **optimalna u trenutku instalacije** (broj i raspored *tap*-ova prilagođeni su trenutnom broju i rasporedu računara)
- Zato se ***može javiti problem*** kada **treba priključiti novi računar**
- Otkaz ili prekid magistralnog kabla prekida svaku komunikaciju u mreži, čak i između čvorova koji su sa iste strane "problema"

Mrežne konfiguracije

- **Prsten (ring)**
- Kod prstenaste mreže - **sve stanice** su povezane **u zatvorenu petlju** ili prsten
- Svaka stanica je sa dva **point-to-point** linka direktno povezan sa **dve susedne stanice**

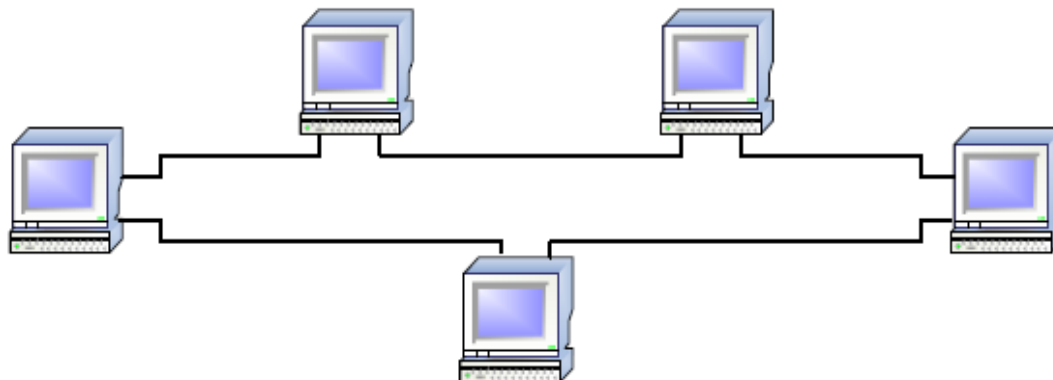

Mrežne konfiguracije

- Prsten (*ring*)
- Poruka se uvek prenosi u **jednom smeru**, od stanice do stanice, dok ne stignu do svog odredišta
- Kada stanica primi poruku namenjenu nekoj drugoj stanici, ona regeneriše primljene bitove i prosleđuje ih dalje
- **Regenerisanje podataka** omogućava da ring mreža **pokrije veća rastojanja** od zvezdaste mreže ili magistrale

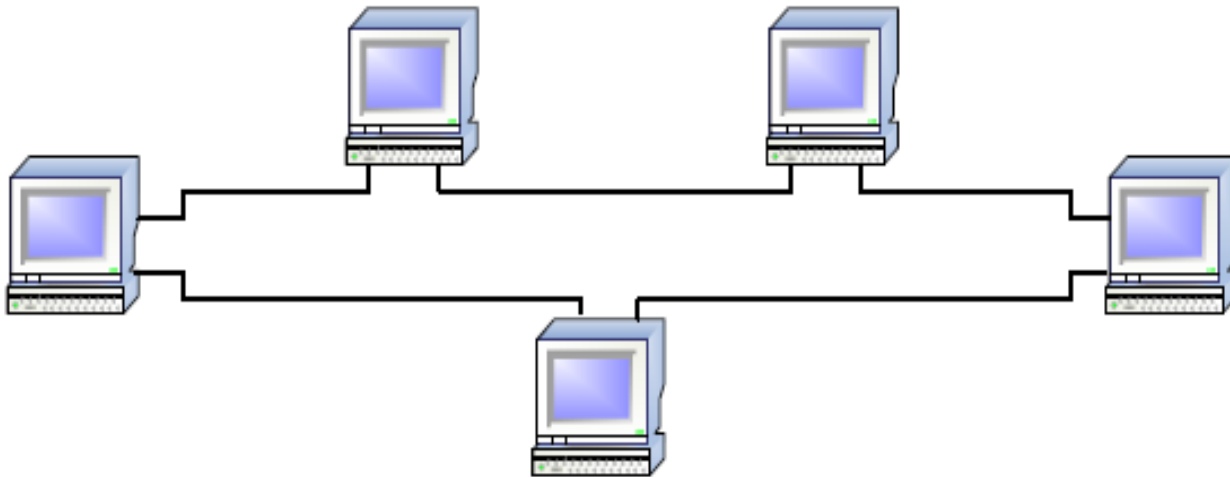
Mrežne konfiguracije

- Prsten (*ring*)
- Ring se relativno **jednostavno instalira i rekonfiguriše**. Da bi se ***dodala*** nova ili ***izbacila*** postojeća stanica, potrebno je ***premestiti samo dva kabela***
- Jedina ograničenja su ona koja se odnose na maksimalnu dužinu kabela i maksimalni broj čvorova u ringu

Mrežne konfiguracije

- Prsten (*ring*)

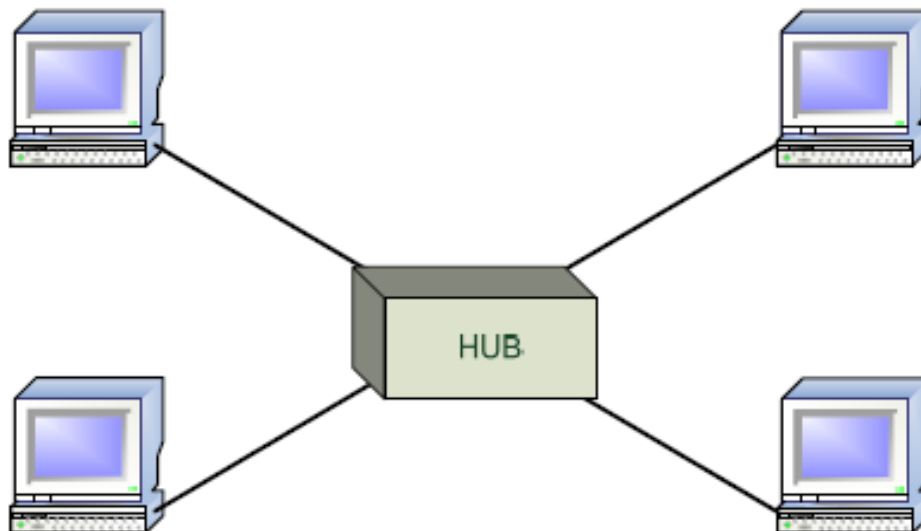

Mrežne konfiguracije

- Prsten (*ring*)
- Signal u ringu cirkuliše **sve vreme** (kada nema saobraćaja, ringom kruži **kontrolna poruka**)
- Ako ne primi signal za neko vreme, stanica može da aktivira alarm, koji će upozoriti administratora na pojavu problema i njegovu tačnu lokaciju
- Jednosmerni saobraćaj, kakav je u ringu, ima i svoje **nedostatke**
  - Prekid samo jednog *point-to-point* linka, prekida komunikaciju u celoj mreži

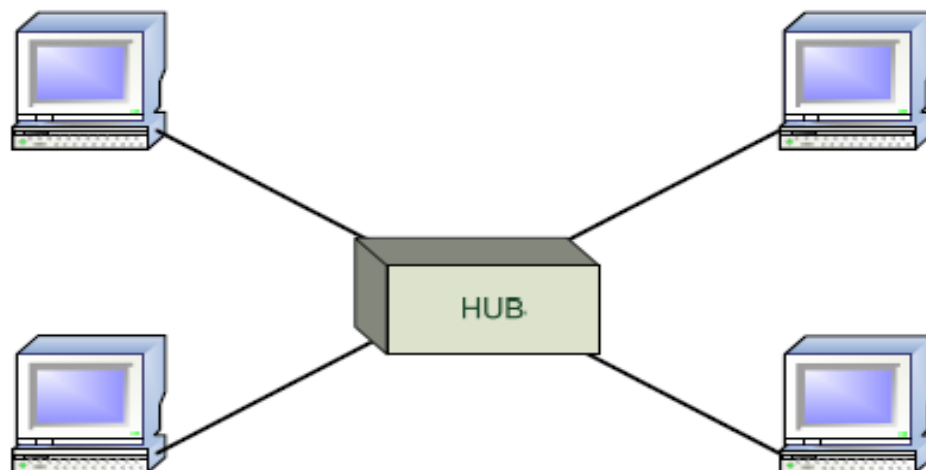
Mrežne konfiguracije

- Zvezda (star)
- Uređaji nisu direktno povezani, već je svaki uređaj namenskim linkom povezan sa **centralnim kontrolerom** mreže, tzv. čvorištem ili **hub**-om

Mrežne konfiguracije

- Zvezda (star)
- Zvezda ne omogućava **direktan prenos** poruka između stanica. Kontroler ima ulogu sličnu telefonskoj centrali
- Ako uređaj A želi da pošalje poruku uređaju B, tada A šalje poruku kontroleru, a on je prosleđuje uređaju B

- Komutirajući hab
- Ne-komutirajući hab

Mrežne konfiguracije

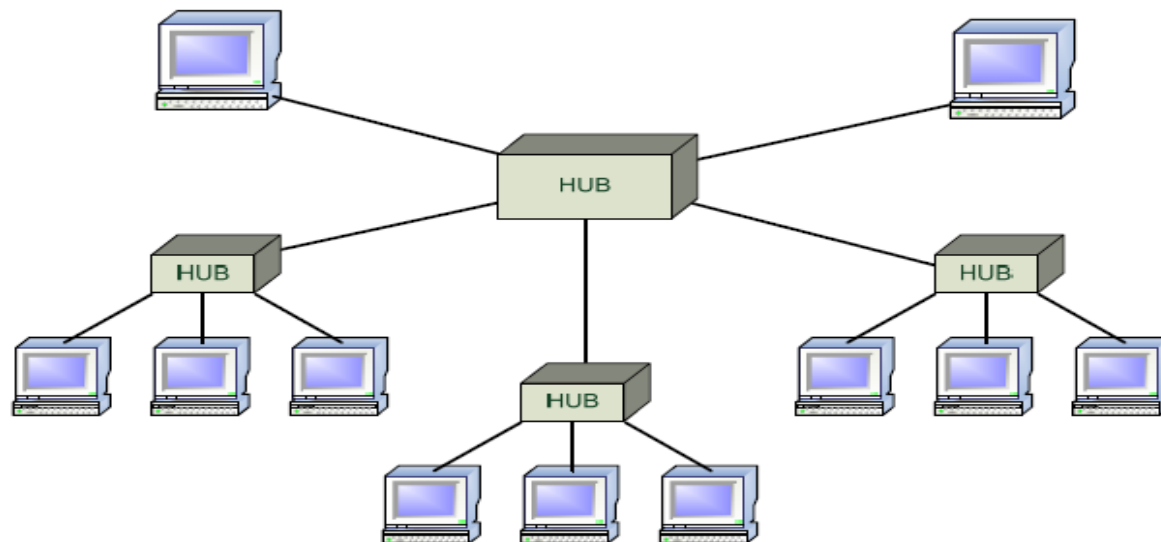
- Zvezda (*star*)
- Zbog manjeg broja linkova i potrebnih I/O portova - **cena** zvezdaste mreže je **niža** od cene potpuno povezane mreže
- **Jedan link i jedan I/O port** po stanici su dovoljni da bi se omogućila komunikacija između svih čvorova u mreži
- Instalacija i rekonfiguracija su lakše, jer se nova stanica povezuje samo sa *hub*-om

Mrežne konfiguracije

- Zvezda (star)
- Zvezda je **otporna na otkaze**, premada u nešto manjoj meri od *mesh*- mreže
- **Ako** neki **link otkáže**, posledice trpi samo stanica čiji je to link
- Međutim, **hub je kritična komponenta** - ako otkáže *hub*, otkazao je ceo sistem
- Zvezda zahteva manje kabliranja nego potpuno povezana mreža postoje topologije koje zahtevaju još manje kabliranja (npr. stablo, prsten i magistrala)

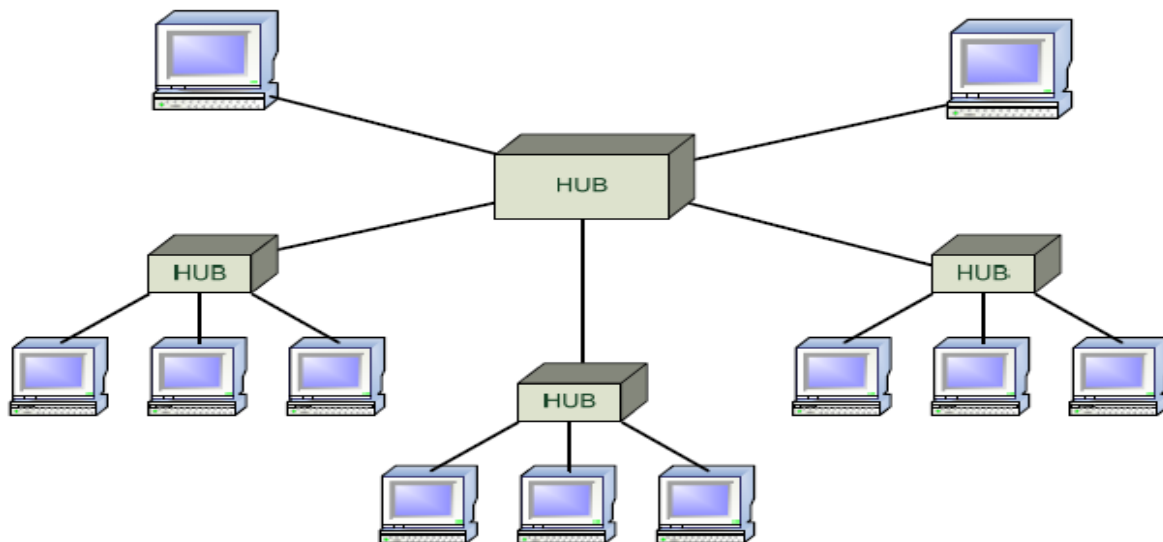
Mrežne konfiguracije

- Stablo (tree)
- *Stablo* je varijanta zvezde - čvorovi stabla su **povezani na *hub*** koji upravlja celokupnim saobraćajem u mreži
- Nisu sve stanice **direktno priključeni na centralni hub**

Mrežne konfiguracije

- Stablo (*tree*)
- Većina stanica su priključene na sekundarne *hub*-ove koji su onda direktno priključeni na centralni *hub*
- Sekundarni *hub*-ovi se koriste za povezivanje fizički bliskih stanica

Mrežne konfiguracije

- Stablo (*tree*)
- **Uvođenje sekundarnih *hub*-ova** pruža sledeće prednosti:
  - Mreža može imati veći broj čvorova
  - Mreža postaje proširljiva, maksimalan broj čvorova više nije ograničen brojem raspoloživih portova centralnog *hub*-a
  - Ukupna dužina kablova je manja
    - Umesto da sa petog sprata gde postoji 10 računara, do prizemlja, gde je smešten centralni *hub*, vodi 10 kablova, vodi se samo jedan, za spregu sekundarnog *hub*-a, koji je na petom spratu, i centralnog *hub*-a

Mrežne konfiguracije

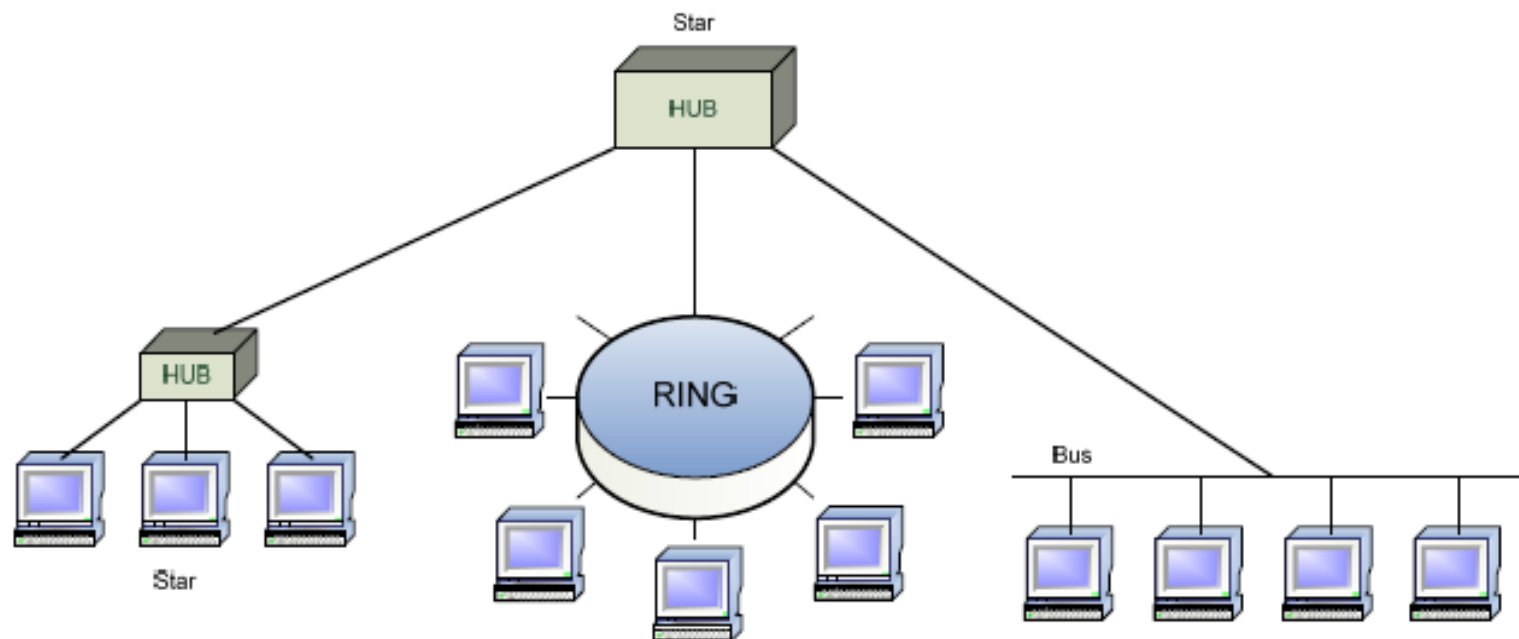
- Stablo (*tree*)
- Administrator mreže ima mogućnost da **izoluje pojedine delovi mreže** i dodeli im različite prioritete u komunikaciji
- Na primer, ***svi računari priključeni na jedan sekundarni hub*** mogu imati prioritet nad računarima vezanim na neki drugi
- Na taj način, administrator može garantovati da neće doći do zastoja u prenosu vremenski-kritičnih podataka

Mrežne konfiguracije

- Hibridne topologije
- U praksi, projektanti mreža ***kombinuju različite topologije*** onda kad više izdvojenih ***podmreža*** treba međusobno povezati

Mrežne konfiguracije

- [Hibridne topologije](#)
- Na slici koja sledi, prikazan je **primer hibridne topologije** gde su **tri podmreže** različite topologije povezane **u jedinstvenu zvezdastu mrežu**

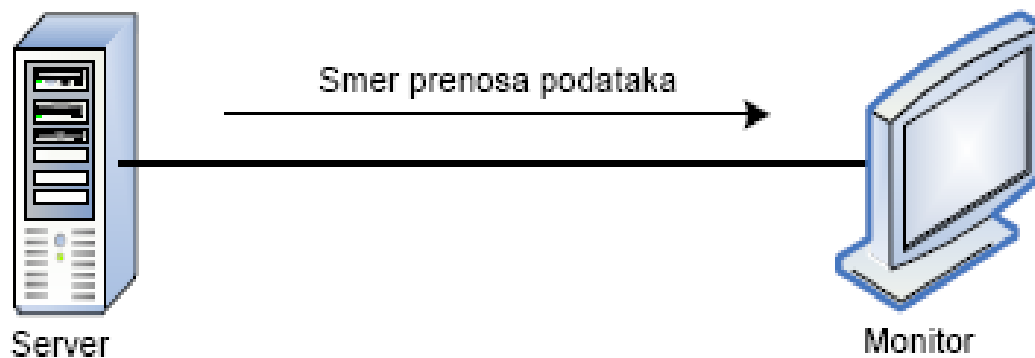

Mrežne konfiguracije

- Načini prenosa
- Pojam ***način*** (ili režim) ***prenosa*** odnosi se na smer protoka signala između dva povezana uređaja
- Postoje tri načina prenosa:
  - *simpleks*,
  - *poludupleks* i
  - *puni dupleks*

Mrežne konfiguracije

- Načini prenosa - simpleks
- Kod *simpleks* prenosa **komunikacija je jednosmerna** (slično jednosmernoj ulici)
- Jedan od dva uređaja povezanih linkom uvek šalje, a drugi uvek samo prima podatke

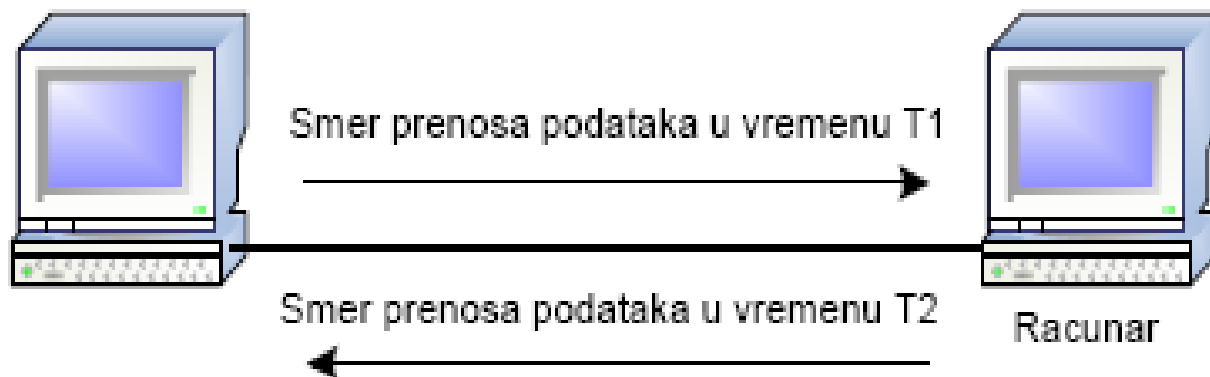

Mrežne konfiguracije

- Načini prenosa – poludupleks (*half-duplex*)
- Kod poludupleks prenosa, **oba uređaja** povezana linkom, mogu da šalju podatke, ali ne u isto vreme
- Dok **jedan** uređaj radi kao **predajnik** **drugi** može da radi samo kao **prijemnik** i obrnuto
- Slično putu koji ima jednu traku sa dvosmernim saobraćajem: dok prolaze vozila u jednom smeru, vozila iz drugog moraju da čekaju
- “Voki-toki” radio je primer *half-duplex* sistema

Mrežne konfiguracije

- Načini prenosa – poludupleks (*half-duplex*)

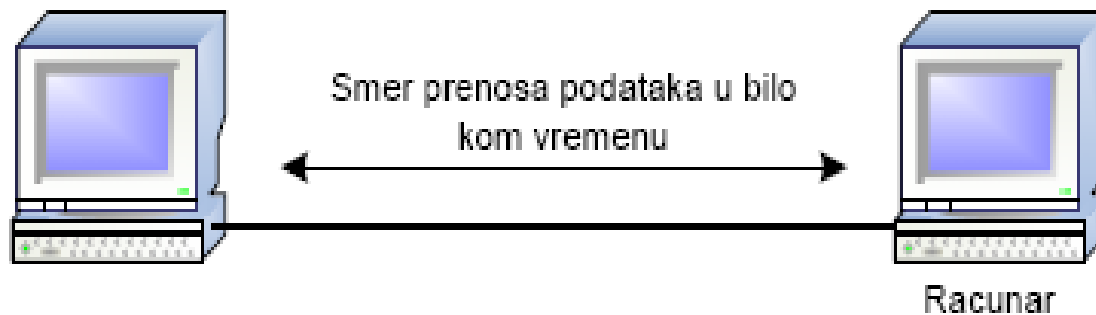
Mrežne konfiguracije

- Načini prenosa – puni-dupleks (*full-duplex*)
- Prenos podataka između dva uređaja može se obavljati simultano u oba smera
- Oba uređaja mogu u isto vreme da šalju i primaju podatke
- Slično dvosmernoj ulici sa saobraćajem u oba smera). Signali koji se prenose u različitim smerovima *dele raspoloživi kapacitet linije*
- **Telefonska mreža** je tipičan primer dupleks komunikacije

Mrežne konfiguracije

- Načini prenosa – puni-dupleks (*full-duplex*)

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreža
- Savremene računarske mreže mogu se svrstati u **tri** kategorije: **LAN**, **MAN** i **WAN**
- U koju kategoriju će konkretna mreža biti klasifikovana zavisi od
  - njene veličine (**broja čvorova**),
  - **površine** oblasti koju pokriva,
  - fizičke **arhitekture**,
  - oblika **vlasništva** itd.

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreža - LAN
- **LAN (*Local Area Networks*)** –
- Koristi se za ***umrežavanje računara*** i drugih mrežnih uređaja u ***relativno ograničenom području***, npr. u jednoj zgradi ili kompleksu zgrada
  - Oblast pokrivanja savremenih LAN mreže ograničena je na **par kilometara**
- Lokalna računarska mreža je u **privatnom vlasništvu**

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreža - LAN
- Zavisno od potreba organizacije
  - LAN može biti mreža malog obima
    - *dva PC računara i štampač* u jednoj kancelariji
  - Veoma složena mreža koja
    - *pokriva* celo *jedno preduzeće* s mnoštvom raznorodnih računara i perifernih uređaja

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreža - LAN
- Namena LAN-a je da omogući korišćenje zajedničkih resursa od strane više računara
  - **Zajednički resursi** mogu biti:
    - hardver (npr. štampač),
    - softver (npr. aplikacioni program) ili
    - podaci (baza podataka)
- Razmena datoteka među povezanim korisnicima
- Komunikacija korisnika preko *e-mail-a*

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreža - LAN
- **Klijent-Server** arhitektura – tipična za distribuirane sisteme izgrađene nad **LAN mrežama**
  - Jedan od računara, tipično, poseduje *hard* disk većeg kapaciteta i ima **ulogu servera**
  - Ostali računari su **klijenti**
  - Na serveru se može čuvati softver ili podaci koji su posredstvom mreže dostupni svim članovima radne grupe

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreža - LAN
- ***Osim po veličini***, LAN se razlikuje od ostalih tipova mreža
  - po topologiji, kao i
  - po tipovima prenosnih medijuma koje koristi
- Topologija je najčešće ***magistrala, prsten*** ili ***zvezda***
- Po pravilu, u okviru jednog LAN-a koristi se ***isti tip prenosnog medijuma***
- Brzina prenosa podataka u LAN mreži se kreće u opsegu ***10-100Mbs***, sa tendencijom ka ***1Gbps***

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreža - LAN
- LAN ***načini prenosa***:
  - *unicast*,
  - *multicast*, i
  - *broadcast*

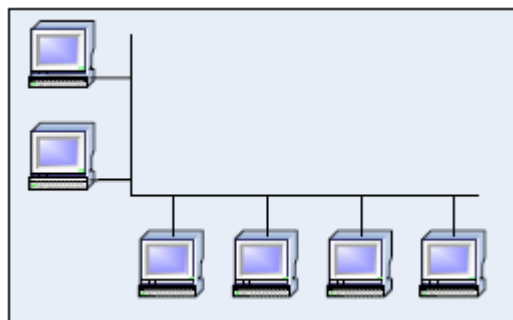

Mrežne konfiguracije

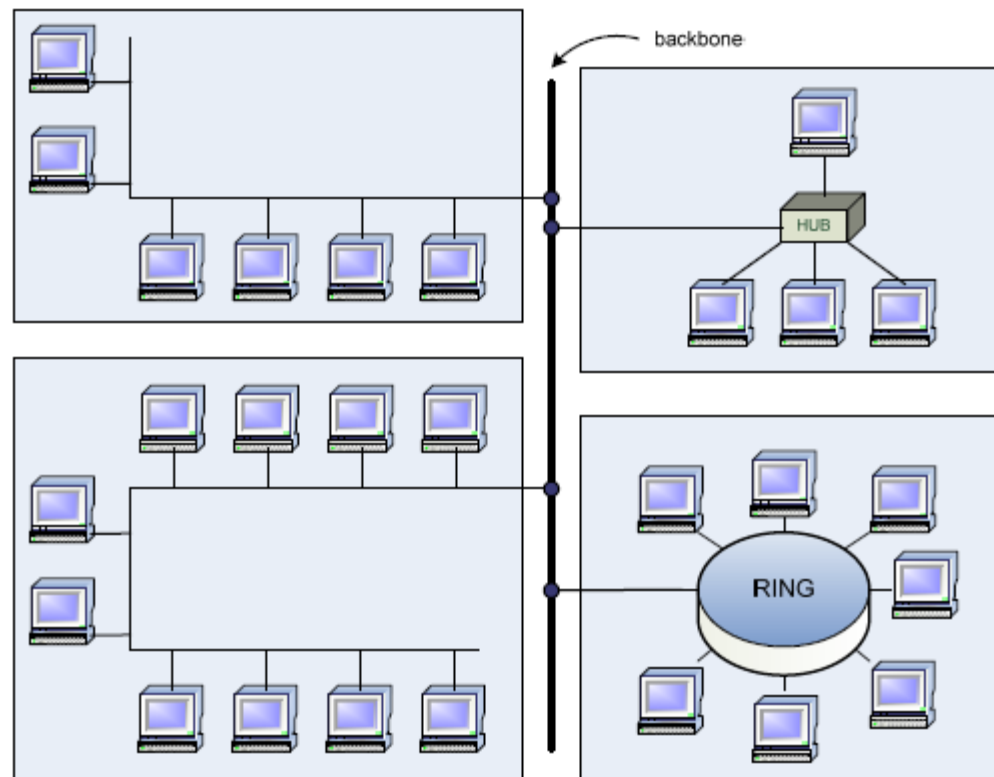
- Kategorije mreža - LAN
- LAN-ovi tradicionalno koriste **broadcast** tehniku **prenosa** podataka
- Ne postoje **posredni komutacioni čvorovi** (*single hop networks*)
- Svaka stanica može biti ***i prijemnik i predajnik*** koje komuniciraju preko medijuma deljenog sa drugim stanicama
- Prenos sa jedne stanice se emituje ka i prima od strane **svih stanica** u mreži

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreža - LAN

LAN u jednoj zgradi

LAN koji pokriva više zgrada

Mrežne konfiguracije

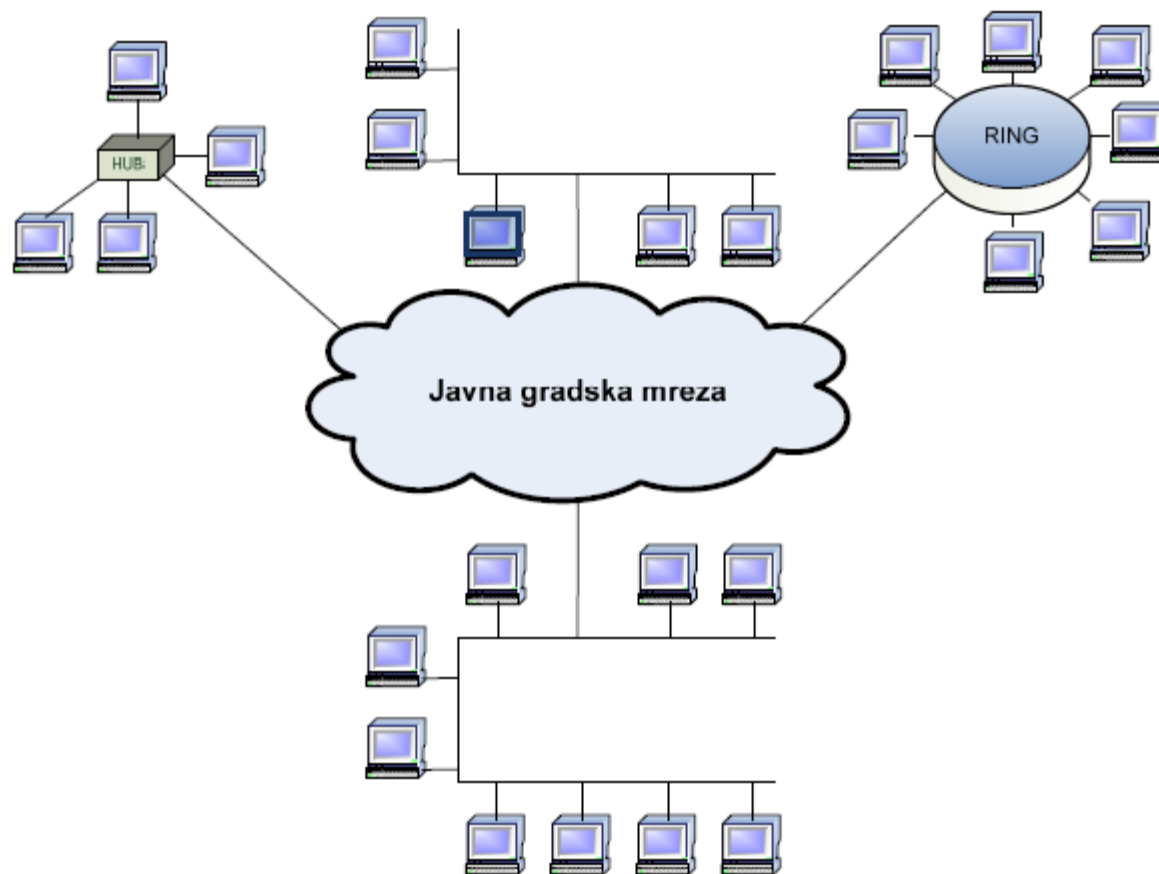
- Kategorije mreža - MAN
- **MAN (*Metropolitan Area Network* – Mreže gradskog područja)** su **mreže na nivou jednog grada**
  1. To može biti jedna mreža - mreža kablovske televizije
  2. Mreža više povezanih LAN-ova
    - Međusobno **povezani (iznajmljenim) point-to-point linkovima** (tehnologije optičkog i radio prenosa)
    - Primer:- Banka koja poseduje više ekspozitura na različitim lokacijama u gradu može koristiti MAN za povezivanje LAN-ova svojih ekspozitura

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreža - MAN
- MAN može u potpunosti biti u **vlasništvu** jedne privatne kompanije, ali može biti i servis koji nudi neka javna kompanija, kao što je **PTT**

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreža - MAN

Mrežne konfiguracije

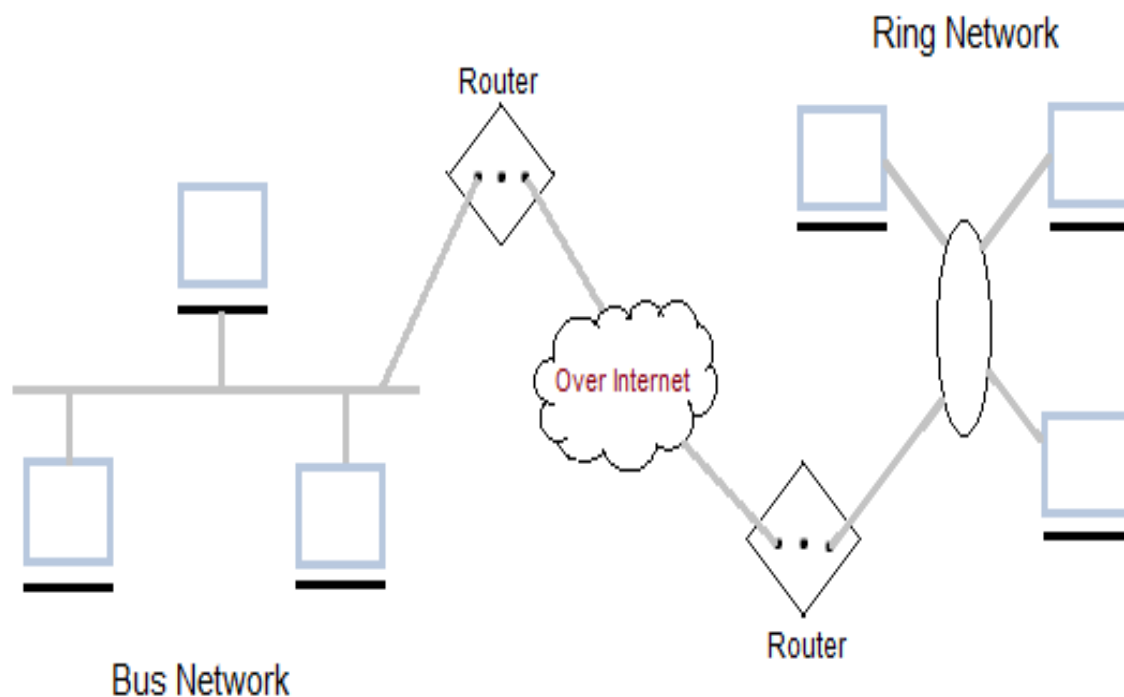
- Kategorije mreže - WAN
- **WAN (*Wide Area Network*) – Mreža šireg geografskog područja)** *obezbeđuje prenos podataka* na velike daljine i tipično pokriva veće geografsko područje, kao što je **jedna država ili kontinent**
- Za razliku od LAN-ova za čije formiranje je potrebno posedovati celokupnu potrebnu infrastrukturu, za formiranja WAN-ova se koriste **javne (iznajmljene)** ili **privatne** (obično u kombinaciji) komunikacione **linije i uređaji (point-to-point WAN-ovi)**

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreže - WAN
- **WAN (*Wide Area Network*)** –
- ***Komutirani (switched) WAN-ovi***
  - ***Mreže okosnice***
    - ***Point-to-point mreže*** povezane ***komutatorima***
    - Tehnologije različite u odnosu na LAN mreže
    - ***Umesto zvezdaste*** topologije – ***koriste se komutatori*** koji omogućuju ***višestruke putanje***
    - Umesto connectionless tehnologija - ***connection-oriented tehnologije***
    - X.25, Frame Relay, ATM,.....

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreža – WAN
- Primer WAN mreže:

Mrežne konfiguracije

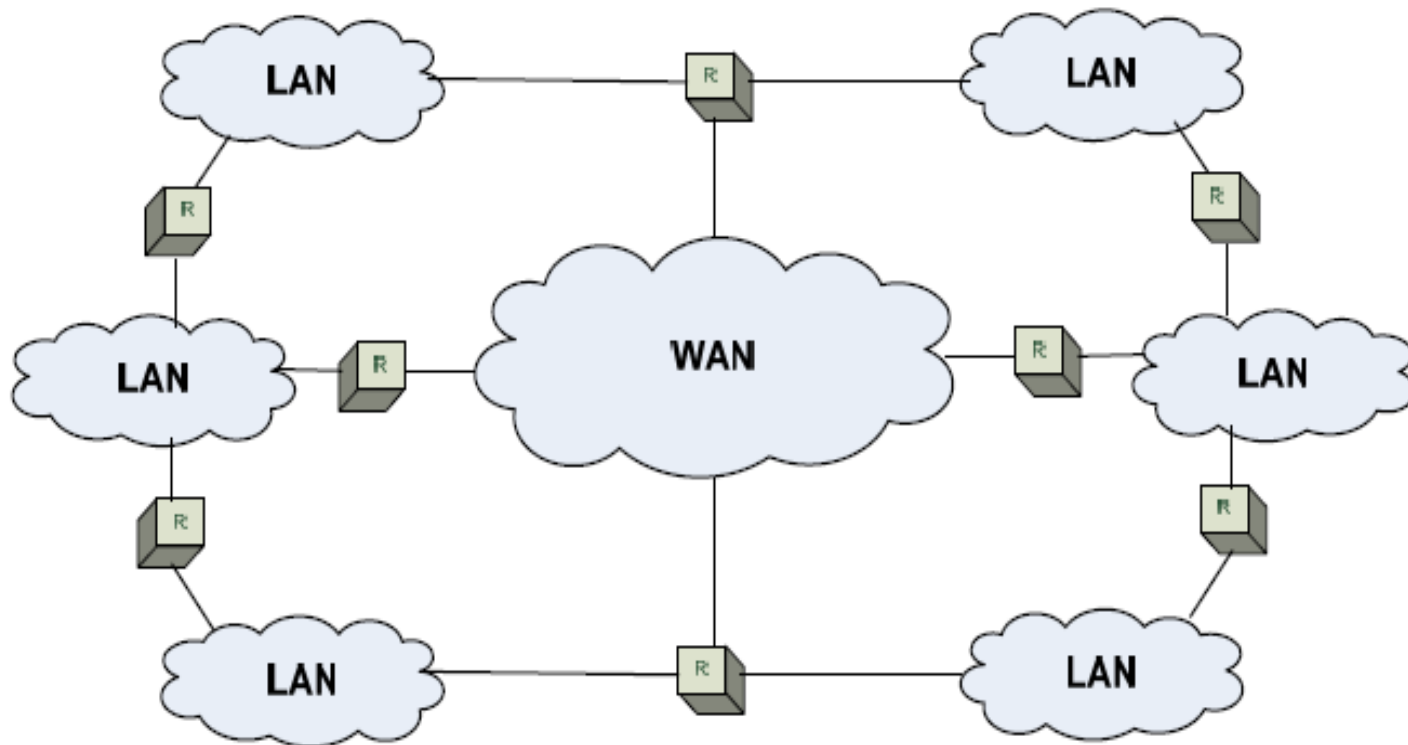
- Kategorije mreža - internet
- Povezivanjem dve ili više mreža nastaje **internet**
- ***internetworking***
- Mreže se povezuju pomoću uređaja za međumrežno povezivanje (označeni slovom **R** na slici)
  - Primeri ovakvih uređaja su **ruteri** i ***gateway***-i
- Tipično, internet čini veći broj LAN i MAN mreža povezanih u WAN

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreža - internet
- Napomenimo da treba praviti razliku između pojmova “**internet**” (počinje malo slovom) i **Internet** (počinje velikim slovom)
  - **internet**, sa malim “i”, je uopšteni pojam koji se odnosi na principe povezivanja različitih mreža
  - **Internet**, sa velikim “I”, je ime najveće i najrasprostranjenije svetske mreže
- **segment** – **podmreža** – **mreža** - **internet**
- **internet** - **Internet** – **intranet** - **ekstranet**

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreža - internet

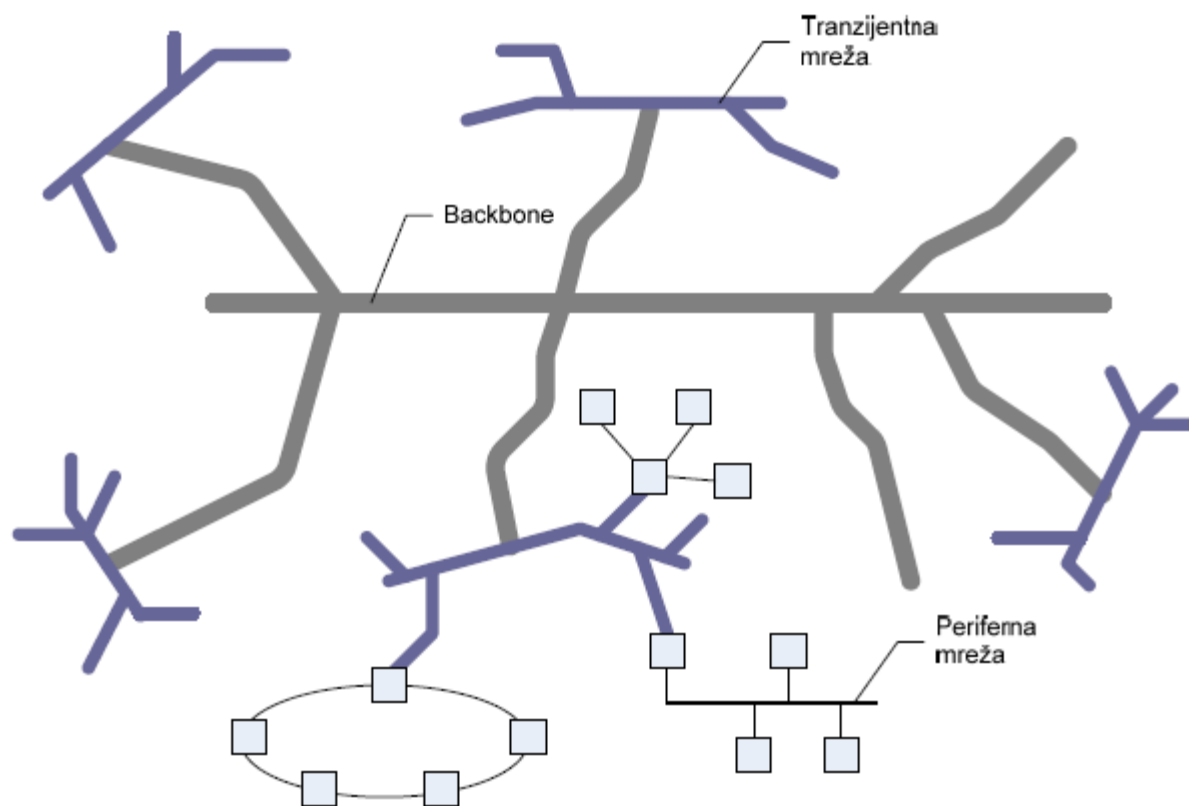

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreža – Struktura Interneta
- Internet (sa velikim I) je gigantska mreža prvobitno kreirana povezivanjem različitih istraživačkih i odbrambenih (vojnih) mreža
  - NSFnet, MILnet, CREN
- Od tada, na Internet su priključene brojne druge mreže – velike i male, privatne i javne
- S preko **3.5 milijardi računara**, Internet je danas ubedljivo najveća i najrasprostranjenija svetska mreža

Mrežne konfiguracije

- [Kategorije mreža – Struktura Interneta](#)
- Internet poseduje **tro-nivovsku strukturu**

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreža – Struktura Interneta
- *Okosnica Interneta* ili *backbone* predstavlja vršni nivo u hijerarhiji Interneta
- Sastoji se od mreža kao što su **NSFnet** i **EBONE**
- Prenose saobraćaj i obavljaju rutiranje za mreže srednjeg nivoa
- To su *mreže veoma velike propusne moći* koje poput kostura drže na okupu sve razučene delove Interneta

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreža – Struktura Interneta
- **Tranzitne (Regionalne) mreže** - u hijerarhiji Interneta se nalaze odmah ispod *backbone* mreža
- Nihov zadatak je da osim **za svoje hostove** prosleđuju saobraćaj i između **drugih mreža istog ili nižeg nivoa**
- Tranzitna mreža je uvek povezana s bar dve druge mreže

Mrežne konfiguracije

- Kategorije mreža – Struktura Interneta
- **Periferne mreže** su lokalne (LAN) ili gradske (MAN) mreže, koje prenose podatke isključivo ka i od svojih hostova
- Čak i kada su povezane sa jednom ili više drugih mreža, **kroz** periferne mreže **nikada** ne prolazi saobraćaj nimenjen nekoj drugoj mreži!!!

Mrežne konfiguracije

- [Kategorije mreža – Struktura Interneta](#)
- Rast Interneta je veoma brz, sa stopom od **10-15% mesečno**
- Broj mreža koje se razgranavaju sa Internet *backbone*-a udvostručava se svakih **16 meseci**

